25.2.2026

LAUSUNTO

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Lausunto hallituksen kertomuksesta kielilainsäädännön soveltamisesta 2025

Yleistä

Helsingin kaupunki toteaa hallituksen kertomuksen kielilainsäädännön soveltamisesta siihen sisällytettyine lausuntoineen olevan kattava. Sen havaintoihin voidaan pääasiassa yhtyä.

Voidaan todeta, että kielellisesti yhdenvertaisen palvelun tarjoamisessa on maassa haasteita. Helsingin kaupunki osaltaan toimii asian edistämiseksi. Kaupunkistrategian mukaan ruotsinkielisen henkilöstön rekrytointiin ja ruotsin kielikoulutukseen kiinnitetään erityistä huomiota. Kaupunki tunnistaa henkilöstönsä moninaisuuden ja monikielisyyden rekrytointitilanteissa ja työsuhteen aikana. Kaupunki huolehtii, että molemmilla kansalliskielillä on tarjolla laadukkaat ja kattavat palvelut. Viestinnässä hyödynnetään myös monikielisyyttä.

Yhdenvertaisuusnäkökulmasta on tärkeää, että kielellisiä oikeuksia ei tarkastella pelkästään kapeasti kielilainsäädännön ja sen minimivaatimusten pohjalta, vaan laajemmin myös esimerkiksi yhdenvertaisuuslakiin sisältyvän viranomaisen edistämisvelvollisuuden kannalta.

Kaupunki kehittää ruotsinkielisiä sosiaali- ja terveyspalveluja ja tavoittelee laadukkaita ja saumattomia palveluja myös ruotsiksi. Lähipäiväkotiperiaatteen toteuttamisen tapoja myös ruotsinkielisille lapsille arvioidaan. Kieltenopetuksessa laaditaan tulevaisuutta määrittävä kielistrategia. Kaupunki varmistaa, ettei yhdelläkään suomalaisen varhaiskasvatus- ja koulupolun käyneellä lapsella olisi peruskoulun päättyessä enää tarvetta S2- tai R2-opetukseen.

Hallituksen kertomuksessa esitettyjä ajatuksia kielisuunnittelun ja kielivaikutusten arviointien toteuttamisesta on pidettävä kannatettavina, kuten myös riittävää kielitaitoisen henkilöstön määrän vaatimusta. Teemaan liittyvää sääntelyä ei kuitenkaan tulisi lisätä.

Kielibarometrin mukaan ruotsinkieliset kokevat asenteiden muita kieliryhmiä kohtaan huonontuneen. Työtä kieliasenteiden parantamiseksi tulee niin ikään jatkaa ja liennyttää mahdollista vastakkainasettelua.

Kansainvälisyyden ja kotoutumisen näkökulmasta on tärkeää, että monikielisyyttä ja mahdollisuutta asioida englannin kielellä ylläpidetään ja kehitetään. Kuitenkin on selvää, että kansalliskielten asemaa yhteiskunnan kielinä tulee aktiivisesti ylläpitää suhteessa muihin kieliin ja edesauttaa kotimaisten kielten oppimista kotouttamisessa.

25.2.2026 LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan palvelustrategian (2026–2029) tavoitteena on varmistaa yhdenvertaiset palvelut molemmilla kansalliskielillä vahvistamalla ruotsinkielisiä palveluketjuja ja asiakasviestintää, seuraamalla ruotsinkielisten palvelujen yhdenvertaista toteutumista osana omavalvontaa, vahvistamalla osaamista kaksikielisyyden huomioimiseksi palvelujen kehittämisessä sekä tekemällä yhteistyötä kaksikielisten hyvinvointialueiden kanssa ruotsinkielisten palveluiden turvaamiseksi.

Kaupunki pitää tärkeänä sosiaali- ja terveysministeriön käynnistämää selvitystä kielellisten oikeuksien toteutumisesta hyvinvointialueilla ja yhtyy kertomuksessa esitettyyn huomioon koskien kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen toteutumisen varsinaista arviointia ja toteaa sen olevan liian aikaista. Yhteistyösopimuksen osapuolten muodostama verkostoryhmä on kuitenkin jo vuoden 2025 aikana tukenut yhteistyösopimuksen toteutumista tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kertomuksessa esitetään huoli siitä, että yhteistyösopimus voi jäädä vain puitesopimukseksi eikä varsinaisia palvelusopimuksia välttämättä tehdä. Kaupungin näkemyksen mukaan yhteistyösopimukseen kuitenkin kytkeytyy todennäköisesti enemmän palveluja kuin palvelusopimusten määrä antaisi olettaa. Osa myytävistä ja ostettavista palveluista perustuu aikaisempiin, ennen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta tehtyihin sitoumuksiin tai yksittäisten asiakkaiden maksusitoumuksiin. Kaikissa tapauksissa ole tunnistettu tarvetta liittää kyseisiä palveluja osaksi yhteistyösopimusta. Puute on tunnistettu yhteistyösopimuksen verkostoryhmässä, ja se liittyy osittain myös sopimusosapuolten sopimushallintajärjestelmiin. Kaupungin näkemyksen mukaan puutteet eivät kuitenkaan suoranaisesti liity sopimuksen puitesopimusluonteeseen.

Kielikertomuksessa nostetaan esille kokemukset ruotsinkielisten erityishuollon palveluiden ja vammaispalveluiden toteutumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen. Helsingin kaupunki ei kaikilta osin tunnista esitettyjä puutteita. Kaupungin näkemyksen mukaan palveluiden siirtyminen Kårkullan kuntayhtymältä Helsingin kaupungille on sujunut hyvin, ja kielitaitoisen henkilöstön rekrytoinnissa on onnistuttu vuoden 2025 aikana paremmin. Haasteita on kuitenkin erityisen vaativan tuen hoitoketjuissa sekä asumis-, työ- ja päivätoiminnassa. Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan palveluissa on siksi käynnistetty toimenpiteitä ruotsinkielisten palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen ja saatavuuden varmistamiseksi. Palvelustrategian mukaisesti ruotsinkielisiä palveluketjuja ja asiakasviestintää vahvistetaan myös vammaispalveluissa.

Kaupunki yhtyy Folktingetin näkemykseen Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen erityistehtävän haavoittuvuudesta ja korostaa, että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle on turvattava resurssit erityistehtävän hoitamista varten. Samoin kaupunki yhtyy näkemykseen kansalliskielilautakuntien tärkeästä roolista kielellisten oikeuksien toteutumisen seurannassa.

Helsingin kaupunki pitää tärkeänä tietopohjan laajentamista ja ymmärryksen lisäämistä ruotsinkielisten asiakkaiden/palvelunkäyttäjien todellisista tarpeista. Esimerkiksi Dialogi-hankkeessa pystyttiin keräämään tietoja ruotsinkielisten asiakkaiden toiveista ja tarpeista. Dialogi-hankkeen toimintatapoja on hyvä hyödyntää myös tulevaisuudessa. Lisäksi on havaittu tarve analysoida tarkemmin, miksi ruotsinkielinen asiakas päättää hakeutua suomenkielisiin palveluihin tai vaihtaa asiointikieltä.

25.2.2026 LAUSUNTO

Useita kielikertomuksessa esitettyjä asioita on sisällytetty Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan kaksikielisyyssuunnitelmaan, joka hyväksyttiin keväällä 2025. Näitä ovat esim. kielellisten oikeuksien huomioiminen palveluiden kehittämisessä, henkilöstön kieliosaamisen tukeminen sekä kielisuunnittelun laajempi hyödyntäminen palveluiden järjestämisessä. Kaksikielisyyssuunnitelma on työkalu kielellisten oikeuksien järjestelmälliseen edistämiseen.

Helsingin kaupunki nostaa esille Helsingin Pelastuskoulun rahoituksen turvaamisen. Erityisesti ruotsinkielisen pelastajakoulutuksen rahoituksen turvaaminen on tärkeää ruotsinkielentaitoisen pelastajahenkilöstön saatavuuden varmistamiseksi.

Digitalisaatio

Helsingin kaupunki katsoo, että kehitettäessä digitaalisia palveluita yhtä lailla turvataan kielellisten oikeuksien toteutuminen. Palvelujen tulee olla digitaalisesti saatavilla yhdenmukaisesti myös vähemmistökielillä.

Tekninen kehitys mahdollistaa parhaillaan todennäköisesti parannuksia kielellisissä palveluissa, mutta kehitettäessä ja käytettäessä teknisiä välineitä, kuten tekoälykäännöksiä, tulee huolehtia automatiikan toimivuudesta ja lopputuloksen tarkastamisesta. Kaupunki toteaa, että sillä on työn alla linjaukset tekoälykäännöksistä, joilla pyritään parantamaan viestintää eri kielillä.

Kotoutuminen

Helsingissä on tarjolla monipuolisesti mahdollisuuksia suomi toisena kielenä -opintoihin. Kaupunki on kuitenkin huolissaan säästötoimina esitettyjen budjettileikkausten vaikutuksista S2- ja R2 -opetuksen tarjontaan. Leikkaukset ovat ristiriidassa oikeusministeriön tilaamassa suomen kielen selvityksessä annettuun suositukseen (s.174) nähden, jonka mukaan S2-opetuksen resursseja tulisi lisätä kaikissa koulutuspolun vaiheissa.

Oikeusministeriön tilaaman suomen kielen selvityksen mukaan S2-opetuksesta tulisi tehdä subjektiivinen oikeus lapsille ja nuorille, joiden äidinkieli ei ole suomi. Helsingin kaupunki painottaa, että äidinkielen ja kirjallisuuden tarkoituksenmukaiseen oppimäärään ohjautumisen tulee perustua oppilaan kielitaidon tasoon. Vaikka oppilaan äidinkieleksi olisi esimerkiksi DVV:n tietojen mukaan merkitty muu kuin suomi, hänelle voidaan suositella S1-oppimäärää kielitaidon tasoon perustuen. Olisi tärkeää saada valtakunnalliset, tutkimuspohjaiset ja selkeät kriteerit kielitaidon tason määrittelyyn ja oppimäärän vaihtoon. Kriteerien lisäksi tarvitaan arviointivälineitä, joilla mitataan kriteerien täyttymistä. Oppilaan kielitaidon arvioinnin ja seurannan tulee olla systemaattista, jatkuvaa ja valtakunnallisesti yhtenevää.

Oman äidinkielen opetus on keskeisessä roolissa vieraskielisten lasten ja nuorten kotoutumisen, oppimisen ja monikielisen identiteetin näkökulmasta. Kun lapsella on vahva oman äidinkielen osaaminen, vaikuttaa se positiivisesti suomen/ruotsin kielen oppimiseen toisena kielenä. Vahva oman äidinkielen hallinta edesauttaa akateemisten valmiuksien kehittymistä ja ylipäänsä tukee oppimista monipuolisesti. Monikielisen identiteetin tukeminen on myös tärkeää lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin ja itsetunnon kehittymiselle sekä osallisuuden

kokemukselle. Oman äidinkielen opetus olisi tärkeää saada osaksi perusopetuksen opetussuunnitelmaa.

Folktingetin (s. 174) mukaan suomen kielellä kotoutuminen on yleisin vaihtoehto, koska viranomaiset eivät kertoisi ruotsinkielisen kotoutumisen vaihtoehdosta asiakkaille. Helsingin työllisyyspalvelujen kokemuksen mukaan suomen kielen valinnan yleisyys ei pääosin johdu asiakkaan informoimisesta. Viranomainen informoi asiakkaita velvollisuuksiensa mukaisesti, mutta asiakkaan kotoutumiskielen valintaan vaikuttavat olennaisesti työllistymis- ja kouluttautumismahdollisuudet eri kielillä sekä ympäröivä kieliyhteisö.

Pääkaupunkiseudun kaupungit toteuttavat selvitystä ruotsinkielisistä työmarkkinoista osana Jobba för Integration -hanketta. Alustavien tulosten mukaan kokonaan ruotsinkieliset työpaikat painottuvat edelleen kasvatuksen ja koulutuksen tehtäviin, sekä lapsille ja nuorille suunnattuihin kulttuuri- ja vapaa-ajan tehtäviin. Muiden alojen asiakaspalvelutehtävissä ruotsin kielestä on etua mutta toive on, että työntekijä hallitsee työyhteisön ensisijaisen työ- ja dokumentointikielen, joka usein on edelleen suomi.

Ruotsinkielisellä kotoutuspolulla on tärkeää panostaa laadukkaaseen ja riittävään suomen kielen opetukseen. Jos ruotsinkielisen kotoutumispolun valinneet saisivat entistä enemmän myös suomen kielen opetusta, voisi tämä osaltaan lisätä ruotsinkielisen kotoutumisen houkuttelevuutta.

Tulkkauspalveluiden resurssien heikennykset vaikuttavat suomea tai ruotsia osaamattomien osallisuuteen ja oikeusturvan toteutumiseen. Maahan muuttaneen asiakkaan tulkkaustarve ei kategorisesti lopu tietyn kielitaitotason saavuttamisen jälkeen.

Muuta

Hallituksen kertomuksessa (s.35) todetaan, että vuonna 2022 julkaistun romanikielen elvytysohjelman toimeenpano on käynnistynyt hitaasti, koska sille ei ole varattu määrärahoja. Kertomuksessa myös todetaan, että toimenpide-ehdotukset ovat osittain samoja kuin kansallisessa romanipoliittisessa ohjelmassa 2023-2030 (Rompo 3). Myöskään Rompolle ei ole osoitettu erillisiä varoja. Merkittävien ja pysyvien tulosten aikaansaaminen on todennäköisesti hyvin haastavaa ilman riittävää resursointia valtion taholta.

Lapin hyvinvointialue toteutti keväällä 2025 saamenkielisiä digitaalisia palveluita koskevan palvelutarvekyselyn. Sen perusteella saamelaisalueen ulkopuolella on tarvetta erityisesti lapsiperheiden palveluille. Saamelaisia perheitä mietityttävät usein esimerkiksi saamenkielisen lapsen kielenkehitystä ja lapsen identiteetin tukemista koskevat kysymykset. Tämä saattaa myös aiheuttaa ohjautumista raskaampiin palveluihin, kun perheiden huoliin ei pystytä suomenkielisissä perustason palveluissa vastaamaan.

HELSINGIN KAUPUNKI

Jukka-Pekka Ujula
kansliapäällikkö